

Lelkiismereti szabadságot!

A Magyar Szocialista Párt a teljes lelkiismereti szabadság híve. Kiáll minden világnézet megvallása és békés gyakorlása, így az egyházak és a vallási szervezetek szabad működése mellett is. Európai nemzetként a görög-római és a zsidó-keresztény kultúra örökösei vagyunk, ennek a hagyománynak azok is részesei, akik nem követik a vallások tételes tanításait. A szocialisták soraiban istenhívők és vallástalanok egyaránt vannak, de mindannyian az állam és az egyház szétválasztását támogatjuk. Azt szeretnénk, ha az egyházak ugyanúgy nem avatkoznának a pártpolitikába, ahogy az MSZP sem szól bele világnézeti vitákba. Ez nem jelenti azt, hogy ne azonosulnánk kiváló egyházi vezetők humánus üzeneteivel. Ferenc pápa tanítása a társadalmi szolidaritásról, a klímaváltozás veszélyeiről, a békés egymás mellett élésről a szocialistákat is bátorítja, ahogy példamutatónak tartjuk a nyugat-európai protestáns egyházak hozzájárulását a női egyenjogúsághoz és a szociális kérdésekhez. A szegények, az elesettek, a romák megsegítésében helyi szinten sok párttagunk és szimpatizánsunk működik együtt egyházi személyekkel a kölcsönös tisztelet jegyében. A világnézeti szabadság nem csak jogi szabályozás kérdése: fontos feltétele a közélet és a közbeszéd megtisztítása a gyűlölettől, a kirekesztő indulattól. Ebben is partnerei vagyunk minden jószándékú embernek, hitétől függetlenül.

Mélyszéges mély a múltnak kútja

Kutatások szerint ma Magyarországon a népesség körülbelül fele-fele arányban oszlik meg az istenhívők és az Istenben nem hívők között. A kutatások különböző módszertant követnek, ezért csak együttes értelmezésük ad képet a magyar társadalom világnézeti gondolkozásáról. Az Eurobarométer 2005-ös mérése szerint a magyarok 44% – „istenben hívő”, 31% – „egyéb felsőrendűben hívő”, 19% – „semmilyen felsőbbrendűben nem hívő” volt¹. A vatikáni megállapodás végrehajtásának tapasztalatait értékelő bizottság és az MTA Szociológiai Intézete 2006-os, reprezentatív felmérése szerint a lakosság 63%-a soha nem járt, vagy az évenkéntinél ritkábban járt istentiszteletre, 61%-a nem sorolta magát egyik felekezethez sem, viszont 67%-a vallásosnak mondta magát.² A 2011-es népszámlálás szerint a lakosság 45%-a önmagát nem

¹European Commission, Eurobarométer: Social values, Science and Technology, June 2005

²Tamás Pál: A Vatikáni Megállapodás eredményeit és hatásait elemző bizottság jelentése a miniszterelnök számára, 2006., a továbbiakban: A Vatikáni Megállapodás eredményei, 39. old.

sorolta semmilyen vallás követői közé. 39% római katolikus, 15% protestáns keresztény, 1% egyéb vallású volt.³

A lelkiismereti meggyőződés szerzte a világon igen sokszínű. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának vallásszabadságról szóló 18. cikke “védelemben részesíti a teista, a nem teista, az ateista meggyőződést, és az ahhoz való jogot is, hogy valaki semmilyen vallást vagy meggyőződést ne valljon magáénak”⁴. A különböző vallási közösségek – mind eredetükre, mind történetükre, mind jelenlegi működésükre nézve – társadalmi szerveződések, amelyek alapjogi és jogszabályi kezelése lényegét tekintve nem különbözhet az egyéb társadalmi szervezetekétől, ahogy arra az Európai Bíróság jogértelemezése is utal.⁵

A vallási közösségekről szóló szabályozás alapjogi kálváriája

A Fidesz-KDNP kormány egyházpolitikai irányelvei az eredeti, 2002-es megfogalmazásukban sem az állam és egyház elválasztásának, sem az állam világnézeti semlegességének elvét nem kérdőjelezték meg. Ám a történelmi egyházak előtérbe helyezésével, az egyházalapítás szigorításával és a különböző támogatási formák közötti kreatív súlyozással az állam számára már akkor is lehetőséget kívántak teremteni az egyházak és a szervezett hitélet befolyásolására⁶.

A 2011-ben elfogadott és többször módosított Alaptörvény⁷, majd az ugyanazon év nyarán elfogadott és szintén többször módosított egyházügyi törvény⁸, továbbá a 66, egyházként működő magyar vallási közösség jogfosztásáról szóló 2012-es parlamenti határozat⁹ évtizedes emberi jogi huzavonát váltott ki egyrészt a magyar állam, másrészt az Alapvető Jogok Biztosa, az Alkotmánybíróság, a Velencei Bizottság, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága között.

A Fidesz és a KDNP diszkriminatív, jogfosztó országgyűlési döntése és a későbbi szabályozás az alapjogokat sértő jogalkotói önkénynek ágyazott meg. A szabályozások sértették az állam világnézeti semlegességének elvét. Szerzett jogokat vettek el, a pártpolitikai hatalom kegyére bízták a

³Központi Statisztikai Hivatal: Vallás, felekezet, Népszámlálás, 2011.

⁴Az Egyesült Nemzetek Emberi Jogi Bizottsága: 22. sz. általános megjegyzés, U.N. Doc. HRI/GEN/1/Rev.1 at 35 (1994).

⁵„a 9. cikkel együtt olvasott 11. cikk nem határoz meg olyan jogot a vallási szervezetek számára, amely alapján különleges jogi státusz illeti meg őket. Az Egyezmény 9. és 11. cikke csak azt írja elő, hogy az államnak biztosítania kell a lehetőséget a vallási közösségek számára, hogy a polgári jog szerinti jogalanyként jogképeséget szerezhessenek, és nem írják elő, hogy különleges közjogi státuszt kell kapniuk” Emberi Jogok Európai Bírósága, Második Szekció: Magyar Keresztény Mennonita Egyház és mások kontra Magyarország, 2014. április 8. a továbbiakban: MKME kontra Magyarország, 91. pont

⁶Balog Zoltán - Semjén Zsolt: A magyar modell. Bevezető az „Egyházakra vonatkozó hatályos jogszabályok gyűjteménye 2002” c. kötethez, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Egyházi Kapcsolatok Főosztálya, 2002.

⁷Hatályos Jogszabályok: Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), a továbbiakban: Alaptörvény

⁸Hatályos Jogszabályok: 2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról, a továbbiakban: Ehtv.

⁹Hatályos Jogszabályok: 8/2012. (II. 29.) OGY határozat egyházkénti elismerés elutasításáról.

vallási gyakorlat egyházkénti intézményesítését, kizárták a vallási tevékenységek közül a vallásos hittel kapcsolatos nem egyházi tevékenységeket. **Diszkriminatívok voltak a kisebb, vagy újonnan alapított egyházakkal szemben, nem adtak jogorvoslati lehetőséget a vallási közösségeket alapítani kívánók számára, a hívő magánszemélyeket szabad döntésükben korlátozták abban, hogy bizonyos egyházakat és vallási közösségeket támogathassanak.**

A kormányzati – és ezzel együtt a parlamenti kétharmad birtokában állami – egyházügyi jogalkotással szemben alapjogi kifogásokat emelt az Alkotmánybíróság 2011-ben¹⁰, 2013-ban¹¹, 2014-ben¹², 2015-ben¹³, 2017-ben¹⁴, az Alapvető Jogok Biztosa 2012-ben¹⁵, a Velencei Bizottság 2012-ben¹⁶ és 2013-ban¹⁷, az Emberi Jogok Európai Bírósága 2014-ben¹⁸, majd utóbbi a magyar államot 2016-ban már több százezer euró elégtétel kifizetésére is kötelezte több, sérelmet szenvedett magyar vallási közösség számára¹⁹. **Az elismert és bevett egyházak – sem akkor, sem azóta – nem fejezték ki szolidaritásukat a jogaiktól megfosztott vallási közösségek iránt.**

Az Európai Bíróság rendkívül sokrétű és részletekbe menő érvelése a magyar egyházpolitikáról világossá tette, hogy a vallási közösségek működésének megítélésben az Európai Emberi Jogi Egyezmény 9. cikkében biztosított vallásszabadsághoz való jogot és a 11. cikkben biztosított egyesülési jogot szerves egységben kell kezelni. Ezzel szemben a Fidesz és a KDNP képviselőinek szavazatával az Országgyűlés a vallási közösségekre vonatkozó közjogi normák egyik leginkább kifogásolt elemét, a “bevett egyházak” Országgyűlés általi elismerését az Alaptörvényben rögzítette, így az e téren is ellentétes Emberi Jogok Európai Egyezményével.

Jogtalanul

A vallási közösségek is a társadalmi szerveződés részei. Intézményeik, tagjaik nem lehetnek érinthetetlenek, jogaiknak és kötelezettségeiknek

¹⁰ 164/2011. (XII. 20.) AB határozat

¹¹ 6/2013. (III. 1.) AB határozat

¹² 27/2014. (VII. 23.) AB-határozat

¹³ 23/2015. (VII. 7.) AB határozat

¹⁴ 17/2017. (VII. 18.) AB határozat

¹⁵ Prof. Dr. Szabó Máté: Alkotmánybírósági indítvány az egyházügyi törvény egyes rendelkezései miatt, AJB-2784/2012

¹⁶ Venice Commission: CDL-AD(2012)004, Avis sur la loi CCVI de 2011 sur le droit à la liberté de conscience et de religion et le statut juridique des églises, confessions et communautés religieuses de Hongrie adopté par la Commission de Venise lors de sa 90ème session plénière (Venise, 16-17 mars 2012)

¹⁷ Venice Commission: CDL-AD (2013) 012-e, Opinion on the Fourth Amendment to the Fundamental Law of Hungary Adopted by the Venice Commission at its 95th Plenary Session, Venice, 14-15 June 2013

¹⁸ MKME kontra Magyarország

¹⁹ EJEB, Negyedik Szekció: MKME kontra Magyarország, Részítélet (Igazságos elégtétel), Strasbourg, 2016. június 28.

lényegileg azonosaknak kell lenniük a többi közösségi szerveződéssel.²⁰ Nincs kitüntetett ideológiai vagy morális szerepük, a törvények és jogszabályok – kizárólagos vezérlő elvként – nem hivatkozhatnak semmilyen vallási dokumentumra, semmilyen mítoszra vagy vallásos szokásra. A világnézeti semlegesség elve az állami aktusoktól szekuláris beszédmódot kíván, az állami aktusokból és ezek hivatalos igazolásából szigorúan kizárja a vallási hivatkozásokat.²¹

Az Alaptörvény e tekintetben is diszkriminatív és jogfosztó. Mind a preambulumban, mind a törzsszövegében, mind pedig az indokolásaiban egy, a politikai hatalom által preferált vallásos értékrendet mitizál, mintha az államnak bármiféle joga lenne döntőbíróként föllépnie a különböző lelkiismereti és vallási meggyőzések között. Ugyanezzel az ideológiai korláttal terhelt a hatályos egyházügyi törvény is, amikor szövegezésében a „természetfelettire”, „rendszerbe foglalt hitelvekre”, vagy éppen „a valóság egészére” vonatkozó tevékenységekre utal.²² Az ilyen és ehhez hasonló megfogalmazások nem veszik figyelembe az egyes közösségek napi gyakorlatát, amelyben például a vallási meggyőződésből fakadó szociális vagy gyógyító gyakorlat nagyobb szerepet kap, mint a teológiai tanítás.

A világnézeti semlegesség elvéből következően az állam nem részesíthet előnyben valamely társadalmi szerveződést – így vallási közösséget sem – úgynevezett „történelmi szerepe”, „jelentős társadalmi beágyazottsága” szerint, de bármilyen más ideológiai megfontolás alapján sem. A különmegállapodások, egyedi elbírálások mai rendszere alapjogilag nem igazolható, az egyházként való elismerés pedig nem függhet sem az Országgyűléstől, sem a kormány tagjától, sem más politikai szervtől – kizárólag bíróságtól. A bíróság csak a kérelmező közösség vallási tevékenységének jogszabályi feltételeit vizsgálhatja, és ezek teljesülése esetén a nyilvántartásba vételre lehet jogosult. Ha pedig ezt elutasítja, akkor az érintett szervezetnek tényleges jogorvoslati lehetőséget kell biztosítani.

A tetteik igazolják a létjogosultságukat

A vallási közösségek olyan, szabadon szerveződő, nemzetközi intézményrendszerekbe is ágyazódó, belső önkormányzatú közösségek és intézmények, amelyek egészségügyi, kulturális, oktatási és szociális

²⁰ MKME kontra Magyarország, 91. pont

²¹ Eötvös Károly Intézet: Az egyházak jogi státuszának szabályozása Magyarországon, 2011-2014. 2014., 11. old., továbbá Kis János: Az állam semlegessége - Újabb nekifutás. Fundamentum, 2011. 3. szám, 10, 17-19. o.

²² Ehtv., 7/A. § (2)

közfeladatokat láthatnak el, közösségi humánszolgáltatásként²³. Társadalmi működésüket saját vezetőik, tagjaik, aktivistáik és követőik jelenítik meg és legitimálják más emberek előtt. **A vallási közösségek ugyanúgy tetteik – és nem ideológiájuk – által igazolják létüket az adott társadalmi-történelmi valóságban, mint bármely más intézmény.**

A vallási közösségek intézményeikben sajátos integráló, szocializáló munkát is végeznek. E tevékenységüket nemcsak saját tagjaik, vagy szimpatizánsaik számára végezhetik, hanem a kívülről hozzájuk fordulók számára is, és azok számára is, akik a társadalmilag leszakadtak vagy a közösségtől elszakadtak. **Mindezzel olyan közszolgálatot teljesíthetnek – más társadalmi szerveződésekhez hasonlóan –, amellyel részben az államot tehermentesíthetik.**

Egyéb társadalmi szervezetekétől eltérő sajátosságuk, hogy a vallási közösségek, a közösségek képviselői és intézményeik a különböző közfunkciókat szerves egységben, tevékenységükben egymást kiegészítve és segítve látják el, integrált közszolgáltatásként. Annak érdekében teszik ezt, hogy az intézményeikhez segítségül forduló, szolgáltatásaikat igénybe vevő rászorulóknak rendszeres és teljes spirituális, lelki, egészségügyi és jóléti támogatást kapjanak tőlük. **A jelenleg érvényes – korábbi egyházakat jogaiktól megfosztó – egyházi szabályozás vallási közösségek sokaságának közszolgálatát, humánszolgáltatásait lehetetlenítette el, a napi politikai csatározások szintjén pedig ez a diszkriminatív gyakorlat ma is folytatódik.**

A társadalmat, mint emberi közösséget képviselő állam anyagi támogatást csak olyan szervezeteknek adhat, amelyek működésükkel részt vállalnak a társadalmi-közösségi célok megvalósításában. **Megengedhetetlen a Fidesz-KDNP-kormány mai gyakorlata, hogy a különböző egyházak és a kormány közötti megállapodások – egyedi alkuk alapján – hol szűkebb, hol tágabb kedvezményeket tartalmaznak.**²⁴

2013-ban a Fidesz-KDNP-kormány a vatikáni megállapodás módosításakor még szorosabbra fűzte a köteléket a katolikus egyházzal oly módon, hogy – több más újabb finanszírozási privilégium mellett – törvénybe foglalta a hitoktatás állami finanszírozását is.²⁵ A vallási közösségek tagjainak és követőinek hitélete magánügy. Magánügy az is, ha

²³ Közszolgálatnak azon a feladatok teljesítését nevezzük, amelyek "közösségi szervezést igényelnek és társadalmi közös szükségletek kielégítését szolgálják" Horváth M. Tamás: Helyi közszolgáltatások szervezése, Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2002., 15. old.

²⁴ Dr. Szilágyi Bernadett: Az egyházak finanszírozásának kérdései, PHD értekezés, Debreceni Egyetem, Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2013. 92-94. old.

²⁵ Hatályos jogszabályok: Az egyfelől Magyarország, másfelől az Apostoli Szentszék között a Katolikus Egyház magyarországi közszolgálati és hitéleti tevékenységének finanszírozásáról, valamint néhány vagyoni természetű kérdéstről szóló 1997. június 20-án aláírt Megállapodás módosításáról szóló Megállapodás kihirdetéséről szóló 2013. évi CCIX. törvény, 1. Cikk

magánszemélyek hitüket hittársaikkal közösségben kívánják megélni. A hitélet gyakorlása az egyes vallási közösségek belügye, amit saját erőforrásaikból kell biztosítaniuk. A hitoktatás és a hitoktatásban részvétel az egyéni hitélet gyakorlásának egyik formája, akárcsak például a gyónás vagy a közösség előtt tett hitvallás. Az állami tanórákon kívüli hitoktatás pedig ugyanúgy magánügye bárkinek, mint a magánoktatás bármilyen egyéb fajtája. A hitoktatás támogatásáról az eredeti vatikáni megállapodás²⁶ nem rendelkezett, és nem írta elő a hitélet állami finanszírozását.²⁷

Félresiklott jogállami keretek

Azzal, hogy a Fidesz-KDNP koalíció a jelenlegi egyházügyi szabályozással kivonta a hatósági vizsgálat alól mind az egyházak belső szabályzatát, mind e belső szabályok alkalmazását²⁸, ismét a középorkból jól ismert "ítélkezési kiváltság" elvét²⁹ intézményesítette. A vallási közösségek belső élete az állami hatóságok számára ma hazánkban gyakorlatilag érinthetetlen, amely ellentmond az alkotmányos elveknek. Annak ellenére így van, hogy az Alkotmánybíróság már 1993-ban megfogalmazta, hogy "Az állam semlegessége a vallásszabadsághoz való joggal kapcsolatban nem tétlenséget jelent." Az államnak szabad teret kell biztosítania a különböző nézetek kialakulásához és fejlődéséhez, hogy lehetővé váljon az egyéni meggyőződés szabad kialakítása.³⁰ Ehhez az állásponthoz kötődően – valamint az Alaptörvénynek az alapjogokat szabályozó I. cikkelye alapján – a Nemzeti és Adatvédelmi és Információs Hatóság 2018-ban elvi érveléssel állapította meg, hogy "Az államnak adott esetben gondoskodnia kell más alapvető jogok védelméről a vallásszabadsággal szemben is."³¹

*"Akié a terület, azé a vallás"*³²

A Fidesz-KDNP-kormány jelenlegi egyháztámogatási rendszere a kormányzati-állami befolyásolás melegágya, amely kiszolgáltatott helyzetben tartja a magyarországi vallási közösségeket. Cserébe az állami támogatás felhasználásáról a vallási közösségek gyakorlatilag senkinek

²⁶ Hatályos Jogszabályok: A Magyar Köztársaság és az Apostoli Szentzsék között a Katolikus Egyház magyarországi közszolgálati és hitéleti tevékenységének finanszírozásáról, valamint néhány vagyoni természetű kérdésről 1997. június 20-án, Vatikánvárosban aláírt Megállapodás kihirdetéséről szóló 1999. évi LXX. törvény, a továbbiakban: Vatikáni Megállapodás

²⁷ A Vatikáni Megállapodás eredményei, 31. old.

²⁸ "A vallási közösség hitelvei, belső törvénye, alapszabálya, szervezeti és működési szabályzata vagy azoknak megfelelő más szabályzata (a továbbiakban együtt: belső szabály) alapján hozott határozat érvényre juttatására állami kényszer nem alkalmazható, azt állami hatóság nem vizsgálhatja." (Ehtv., 8. § (2))

²⁹ "klerikusok, szerzetesek és a közös élet társaságai tagjainak az a kiváltsága, hogy minden ügyükben (tehát a világi jogra vonatkozóknak is) csakis egyházi bíróság elé tartoznak." ("privilegium fori" - Magyar Katolikus Lexikon, 2003)

³⁰ Hatályos Jogszabályok: 4/1993. (II. 12.) AB határozat

³¹ NAIH: A Magyarországi Szcintológia Egyház és a Szcintológia Egyház XVIII. Misszió adatkezelése, 2018. december, a továbbiakban: NAIH: A Szcintológiai Egyház adatkezelése, 202-203. pont

³² Joachim Stephani, 1612

nem tartoznak beszámolni, és ha ezt mégis megteszik, annak valóság tartalma nem, vagy csak alig ellenőrizhető. A finanszírozás költségvetési elemei nehezen átláthatók a különmegállapodások, az évente változó költségvetési alkuk és az egyedi támogatások miatt. A vallási közösségek szerepe egyre növekszik a közszolgáltatásokban, ezekre többletforrásokat kapnak, ám ezeket vezető testületeik költik el. Ezek működését pedig a hatóságok alig-alig és csak eseti jelleggel ellenőrzik, a már korábban említett „ítélkezési kiváltság” elve alapján.

A vallási közösségek saját bevételeinek aránya ma nagyon csekély az állami támogatáshoz képest, pedig csak azok biztosíthatnák függetlenségüket, így tehát állandó a függőség az államtól.³³ Hasonlóan az önkormányzatokhoz és társadalmi szervezetekhez, a vallási közösségek szuverén akaratérvényesítését is csak saját bevételeik biztosíthatják. E közösségek viszont jelenleg a költségvetési támogatások mértékében függenek az államtól céljaik megvalósításában, adott esetben alárendeltek, sőt kiszolgáltatottak lesznek a politikai hatalomnak. Hogy a vallási közösségek saját anyagi kapacitásai mennyire fontosak az állami támogatások világnézetileg semleges odaítélésekor, arra már az Európai Bíróság is elvi érveléssel rámutatott³⁴ – ám ezt tartalmazza a hatályos magyar katolikus egyházjog is, amely a hitéleti munka „kellő eszközeivé” a hívek kötelező egyéni, anyagi és nem anyagi hozzájárulását rendeli.³⁵

Egyenjogú vallási közösségeket!

A Magyar Szocialista Párt álláspontja, hogy a vallási közösségek – híveik és a társadalom egésze szempontjából egyaránt – akkor működnek jól, ha semmilyen hatalom kegyétől nem függenek, kivált nem a kormányzati hatalométól. Akkor, ha a vallási közösségek felnőtt, szabad és szuverén emberek személyes döntése nyomán, bármiféle politikai megkülönböztetés nélkül létrejövő, különféle csoportokban és intézményekben tevékenykedő, közös hitelveket valló, tehát véleménynyilvánítási és egyesülési szabadságukkal élni kívánó személyek szervezeteiként létezhetnek. A szocialisták álláspontja szerint egy demokratikus társadalomban az egyesülési jog és a vallásszabadság gyakorlását csak olyan, törvényben meghatározott korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek a nemzetbiztonság vagy közbiztonság, a közrend, a

³³ Dr. Szilágyi Bernadett: Id. mű, 13-14. old.

³⁴ "Az állam semlegessége megkívánja, hogy amikor kiválasztja, hogy mely vallási közösségekkel működik együtt, a döntését megállapítható feltételek - mint például az érintettek anyagi kapacitása - alapján kell meghoznia." (MKME kontra Magyarország, 109. pont)

³⁵ "A krisztushívők kötelesek hozzájárulni az egyház szükségleteinek fedezéséhez, hogy az istentisztelethez, az apostoli munkához, a jótékonsághoz és az egyházi szolgálattevők tisztességes ellátásához a kellő eszközök ne hiányozzanak." (Erdő Péter: Egyházjog, Esztergom, 1991., 671, 18))

zavargás vagy bűnözés megakadályozása, a közegészség, az erkölcsök, illetőleg mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükségesek³⁶. Ám az emberi jogi környezet az egyházak működésének – akárcsak más társadalmi szervezetek működésének – jogi kényszereket is szab.

A Magyar Szocialista Párt a fentiekben említett alapjogi testületek véleménye alapján javasolja rendezni az állam és a vallási közösségként működő társadalmi szervezetek közötti kapcsolatokat. A Vatikáni Megállapodás eredményeit vizsgáló bizottság, valamint az alapjogi szervek és testületek – az Alkotmánybíróság, az Alapvető Jogok Biztosa, a Velencei Bizottság és az Emberi Jogok Európai Bírósága – döntéseik indokolásaiban és véleményeikben több konkrét, szakmai és a jelen programban is többször hivatkozott javaslatot fogalmaztak meg abból a célból, hogy a magyar jogalkotás az alapjogi sérelmeket orvosolja, illetve a finanszírozási anomáliákat feloldja. E javaslatok egységes, ellentmondásmentes rendszert alkotnak. Tisztában vagyunk azzal, hogy a lelkiismereti szabadságot érintő jogalkotás az emberi méltóság legszemélyesebb területét érinti. Szükségesnek tartjuk ezért, hogy az alapjogi kérdésekről szóló jogalkotói döntéseket széleskörű szakmai és társadalmi vita alapozza meg, majd a döntéseket követően azokat, ha indokolt népszavazás hagyja jóvá.

Önkormányzó vallási közösségeket!

A Magyar Szocialista Párt olyan szabályozás megalkotását javasolja, amely az állami és közösségi támogatásokra igényt tartó vallási közösségektől is megköveteli a jogszerű működésnek és a belső önkormányzatiságnak azt a minimumát, amely a demokratikus és a modern jogállami normáknak megfelel. Az egyesülési jogukat közösségekben megélni kívánó hívek véleménynyilvánítási és döntési szabadsága pedig nem korlátozódhat pusztán az egyházi adó befizetésének vagy megtagadásának, a közösséghez csatlakozás vagy a közösség elhagyásának egyéni dilemmájára.

A vallási közösségekben a hívek szabad vitáinak különböző fórumai egymással és a közösségek vezetőivel, a társadalmi célkitűzések megvalósításának, valamint a mindennapi működésüknek belső kontrollja is.³⁷ Mivel véleményformáló és követendő példaként állnak a társadalom jelentős része előtt, ezért fontos, hogy az állam az egyházak esetében is

³⁶ Vö. az Emberi Jogok Európai Egyezménye, 9. cikk, 2., 11. cikk, 2.

³⁷ „A vallási egyesületek nem csupán az egyéni vallási célok követésének az eszközei. Mélyreható módon olyan közeget teremtenek, ahol az egyéni önrendelkezés kibontakozik, és a társadalmi pluralitást szolgálják. Az egyesülési szabadság hívőknek nyújtott védelme lehetővé teszi az egyének számára, hogy kollektív döntéseket hozzanak a közös hitük által meghatározott együttes projektek megvalósításáról.” (MKME kontra Magyarország, 93. pont)

külön figyelmet fordítson a megosztó, vagy éppen a kisebbségekkel szembeni gyűlöletre uszító megnyilvánulásokra. Ezeken a fórumokon sem nyilvánulhat meg senki jogfosztóan, például nem uszíthatnak gyűlöletre semmiféle kisebbséggel, vagy idegennek vélt más közösséggel szemben. Ugyanígy semmilyen társadalmi szervezet – egy vallási közösség sem – vonhatja ki magát a bejelentési kötelezettség alól a hatóságok felé bármiféle belső, a közösségükben előforduló törvényszegéssel vagy bűncselekménnyel kapcsolatban.

A Magyar Szocialista Párt az egyházakat közmegebecsülésre érdemes intézményeknek tekinti. Az egyházak képviselői – az egészségügyi alkalmazottakhoz, a pedagógusokhoz, vagy éppen a rendvédelmi dolgozókhöz hasonlóan – olyan személyes, kitüntetett bizalmat élveznek a szülők és a társadalom részéről, hogy a védelmükre és gyámolításukra bízzák a gyermekeket és a fiatalokat. Az egyházak a történelmük során bizonyították, és mai is bizonyítják világszerte, hogy képesek rászolgálni erre a közbizalomra. Az egyházak képviselői saját híveik előtt megkülönböztetett bizalommal állnak – ők az Európai Bíróság szóhasználata szerint „szent jelentéssel” bíró szertartások végzésére felhatalmazott személyek.³⁸ Ha e bizalommal egy szervezet visszaél, ha a szervezetek vezetői és intézményi elöljárói az alkalmazottak érdekeit a gyermek- és ifjúságvédelem elé helyezik, ha a fiatalokat nem védik meg bármilyen lelki vagy fizikai sérüléstől és erőszaktól, akkor polgári és büntetőjogi felelősség terheli őket.

A Magyar Szocialista Párt elkötelezett abban, hogy törvényi és alapjogi intézkedésekkel bármely társadalmi szervezettel szemben érvényt szerez az összes nemzetközi gyermekjogi egyezménynek. Azonban nemcsak a gyermekekkel szembeni erőszak létezik, hanem az efebofília, a 14 éven felüli fiatalokkal szembeni és a felnőttek kárára tett erőszak is. Világszerte nemzeti egyházak sora próbálja kiirtani a szervezetükön belüli nyomorító erőszakot, ez a küzdelem nem felekezeti függő, nem pusztán a római katolikus egyházat érinti, és nem is kizárólag a keresztény közösségekben fordul elő. Biztosak vagyunk abban, hogy a magyar egyházak klerikusainak, teológusainak, laikus aktivistáinak lelkiismeretes, jóhiszemű és jóakarátú sokasága támogatja e törekvéseket. A Magyar Szocialista Párt mind az egyházi hierarchiáktól, mind pedig a kormányzati hatalomtól független, külső jogászokból és mentálhigiénés szakértőkből álló szakmai ellenőrző testület létrehozását javasolja,

³⁸A vallási közösségek hagyományosan és általában szervezett formában működnek. Olyan szabályokat tartanak be, amelyeket a vallás követői isteni eredetűeknek vélnék. A hívők számára a vallási szertartásoknak sajátos tartalma és szent jelentése van, amennyiben azokat az említett szabályok szerint arra felhatalmazott egyházi személy végzi." (MKME kontra Magyarország, 77. pont)

amelyhez a sértettek bármikor panasszal, védelemért, esetleg kártérítésért fordulhatnak. Tagjait az Országgyűlés választaná meg az áldozatvédelmi, erőszakkal és bántalmazással foglakozó szakmai szervezetekkel történő konzultációt követően.

A közfeladatok ellátása fontos szolgálat

A Magyar Szocialista Párt a demokratikus fejlődés természetes velejárójának tekinti azt, ha a közfeladatok ellátásának egy részét, szerződéses alapon, teljesítésigazolással, közösségi szerveződések veszik át. Azt javasoljuk, hogy a közfeladatok ellátásában a különböző vallási közösségek és intézmények ugyanolyan jogszabályi keretek között és ugyanolyan feltételekkel vehessenek részt, mint bármely egyesület, alapítvány vagy gazdasági vállalkozás.

A Magyar Szocialista Párt azt javasolja, hogy állami támogatást bármely oktatási tevékenység – ezen belül egy vallási közösség képzési-oktatási tevékenysége is – olyan mértékben kaphasson, amilyen mértékben folyamatosan megfelel a közoktatás állami minőségbiztosítási szabványainak. Tisztelniük kell bárki lelkiismereti szabadságát, a közfinanszírozással biztosított tanulás feltételül nem szabhatnak világnézeti elkötelezettséget – szemben a jelenlegi, súlyos diszkriminációkat lehetővé tévő szabályozással. Jelenleg az utóbbi az egyházi fenntartású iskolákban nemcsak, hogy lehetővé teszi a vallásos hit megkövetelését, de a fenntartót még a területi felvételi kötelezettség alól is mentesíti³⁹, vagy olyan nagy beiskolázási területet kreál, amely értelmetlenné teszi azt.

A Magyar Szocialista Párt szerint a világnézeti elkötelezett állami alapfokú és középfokú oktatás alapjogi szempontból elfogadhatatlan. Az államnak világnézeti semlegesnek kell lennie, és nem tüntethet ki egyetlen világnézetet sem jónak, vagy erkölcsileg felsőbbrendűnek. Az elmúlt években a magyar kultúra fejlődését legalább száz évvel vetette vissza a Fidesz és a KDNP, amikor az alaptörvényi előírások közé süllyesztették az egyik, számukra ideológiailag előnyösnek vélt vallási irányzat általuk vélelmezett értékeit, miközben például az állami középiskolákban megszüntették a filozófia addig világnézeti semleges oktatását.

³⁹ "Az egyházi köznevelési (...) intézmény vallási, világnézeti tekintetben elkötelezett intézményként működhet, és ennek megfelelően a gyermekek vagy a tanulók felvételének előfeltételeként kikötheti valamely vallás, világnézet elfogadását, és ezt felvételi eljárás keretében vizsgálhatja, (...) nem kell alkalmazni a gyermekek, tanulók felvételével kapcsolatos rendelkezések közül a kötelező felvételre vonatkozó rendelkezéseket." Hatályos jogszabályok: 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, 31. § (1)-(2)

Az MSZP álláspontja szerint a közoktatásban, a tanórák keretében nemhogy vallási közösségek, de még az állam sem jogosult világnézeti alapon magánerkölcsi kérdésekben állást foglalni. A tanárok és a tanulók függőségi viszonyában ugyanis a tanulók tanáraik magánerkölcsi elvárásaihoz igyekeznek alkalmazkodni. Kockázatos ezért, ha magánerkölcsi kérdésekről tanórán szó esik. Egy gyermek számára nehéz elválasztani a tanár belső, személyes erkölcsi felfogását attól, ahogyan a gyermek vagy a családja gondolkodik. Egy gyermek az alá- és fölérendeltségi viszonyok között, egy világnézeti elkötelezett oktatás terhe mellett megpróbál megfelelni a tanár elvárásainak a jó és a rossz, a bűn és az erény problémái mentén.⁴⁰ Egy közfinanszírozású oktatási intézményben ilyen szerepet nemhogy egy pedagógus, de senki más felnőtt sem tölthet be.

A Magyar Szocialista Párt javasolja a középfokú filozófiaoktatás ismételt bevezetését és annak szerves részeként az etika oktatását. A filozófiaoktatás szólhat a jogállami követelményekkel kapcsolatos morális problémákról, bemutathatja az erkölcsi nézetek melletti és elleni érvelés verbális eszközeit. Mindez kiegészítheti az állampolgári ismeretek tanítását. Ám az etika tudományának oktatása – amely legitim – nem azonos a tanórai erkölcsi iránymutatásokkal, amit illegitimnek tartunk. A jó és a rossz mérlegelésének elméleti módszerei oktathatók, de az nem foglalható tanrendbe, hogy mi az erény, és mi az erkölcsi bűn. Egy közintézményben a magánerkölcs helyesnek vélt tartalmi elemeinek tanrendi ismertetése alkotmányosan nem igazolható. Az etika tanítását nem alapozhatja meg semmilyen kitüntetett vallási közösség tanítása sem – és főleg nem úgy, hogy maga az állam a tanrendben vélelmezi azt, hogy egy vallási közösségnek vajon mi is az erkölcsi tanítása.

Független anyagi-pénzügyi alapokat!

A Magyar Szocialista Párt a vallási közösségek hitéleti tevékenységének és közszolgálati tevékenységének világos elkülönítését javasolja. A vallási közösségekbe szervezett társadalmi szervezetek saját bevételeiket természetesen minden korlátozás nélkül hitéleti tevékenységük gyakorlására fordíthatják. Állami támogatást viszont, szerződéses alapon, kizárólag közfeladatok ellátására kaphatnak – hasonlóan más társadalmi szervezetekhez.

A Magyar Szocialista Párt főszabályként a vallási közösségek saját bevételeivel való gazdálkodását tekinti működésük finanszírozási

⁴⁰ Társaság a Szabadságjogokért: Hit- és erkölcsstan oktatás az iskolákban. 2017.

alapjának.⁴¹ Átvilágítást követően jogorvoslati lehetőséget, és ahol nem történt meg, kárpótlást javasolunk biztosítani azon vallási közösségek számára, amelyeket az elmúlt évtizedben a Fidesz-KDNP-kormány jogaiktól megfosztott és megalázott. Azt javasoljuk, hogy a korszakváltás kormánya a vallási közösségek képviselőivel közösen és az eddigi tapasztalatok alapján alakítsa ki az állam és az egyházak hosszabb távú szétválasztásának lehetséges menetrendjét – különös tekintettel a vallási közösségek önfinanszírozását biztosító vagyoni bázis megteremtésének lehetőségeire, az egykori egyházi tulajdonlást kiváltó „örökváltság” jelenlegi rendszerének megújítására.⁴² E menetrend kialakításában és végrehajtásában a teljes társadalmi és szakmai transzparenciát javasolunk.

A Magyar Szocialista Párt javaslata az anyagi-pénzügyi támogatásra:

- **A személyi jövedelemadóhoz kötődő jelenlegi, és megkülönböztető jellegű „1+1” százalékos rendszer helyett a Magyar Szocialista Párt azt javasolja, hogy a magánszemélyek jövedelemadójuk 3%-át saját belátásuk szerint oszthassák fel közhasznú társadalmi szervezetek – köztük vallási közösségek –, illetve kiemelt társadalmi célok támogatása között. Csak a magánszemélyek által adott magántámogatások tekintetében tartjuk indokoltnak azt az elvet, hogy a támogatás nemcsak tevékenységnek, hanem a tevékenységet végző intézménynek is járhat, alanyi jogon. Ezen túlmenően: egy magánszemély önkéntes alapon bármekkora közvetlen támogatást adhat, ám nem önkéntes jellegű gyűjtésekre nem kerülhet sor.**

- **A Magyar Szocialista Párt álláspontja szerint a közcélú támogatás nem egy intézménynek jár alanyi jogon, hanem az intézmény közösségi célú tevékenységének és működésének, kizárólag átlátható módon⁴³, közszolgálati szerződés alapján⁴⁴. A vallási közösségek pedig adójogi, büntetőjogi, gazdasági jogi, polgári jogi és egyéb jogszabályi szempontból nem élvezhetnek kitüntetett szerepet más társadalmi szervezetekhez vagy más, az állammal közfunkció teljesítésére szerződött gazdasági szervezetekhez képest. A vallási közösségek közfeladatait szabályozó,**

⁴¹ Vö.: Törvények és OGY határozatok: 1990. évi IV. törvény a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról, a továbbiakban: Lvt, 18. § (1)-(2)

⁴² Vö. erről: A Vatikáni Megállapodás eredményei, 8.26.2. pont, 35. old., ill. 8.26.5. pont, 36. old.

⁴³ „A támogatásnak átláthatónak kell lennie – lehetővé kell tenni a támogatás pontos bruttó támogatási egyenértékének a kiszámítását az esemény előtt, bármiféle kockázattértelek nélkül. (Általános csoportmentességi rendelet, Főbb pontok, Közös szabályok. Összefoglaló a Szerződés 107. és 108. cikke alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetővé nyilvánításáról szóló 651/2014/EU rendeletről, 2014)

⁴⁴ „A támogatások a költségvetésből nem visszerhesen juttatott közvetlen pénzügyi hozzájárulások, a következők finanszírozására: (...) célkitűzés elérésének segítésére szánt tevékenység; célkitűzés érdekében tevékenykedő szervezet működése. A támogatásokat írásos megállapodásba kell foglalni. (...) nem képeznek támogatást [pld] (...) az intézmények személyi jellegű kiadásai.” (A Tanács 1605/2002/EK EURATOM rendelete (2002. június 25.) az Európai Közösségek általános költségvetésére alkalmazandó költségvetési rendeletről. 108. cikk, 1-2 pontok.)

rendszerátalakítás utáni eredeti jogszabályi környezet még biztosította ennek az elvnek az érvényesülését⁴⁵.

• A Magyar Szocialista Párt azt javasolja, hogy az örökváltságról szóló megállapodás mellett a vallási közösségek kapjanak a működésükhöz pénzügyi támogatást, ám azt kizárólag közszolgálati szerződésben szabályozott tevékenységük alapján biztosítsa a költségvetés. Az állam szuverén döntése, hogy milyen szolgáltatásokat tekint közszolgáltatásnak, és az is, hogy e közszolgáltatások biztosításába, szerződéses alapon milyen külső szervezeteket von be, és milyen anyagi fedezetet biztosít tevékenységükre a szerződés-teljesítés céljából. Ezt követően a közszolgáltató szervezet maga dönti el, hogyan biztosítja a szerződés teljesítésének tárgyi és személyi feltételeit. A szektorsemlegesség és a jogegyenlőség elveinek természetesen nem mond ellent az sem, ha az állammal szerződő jogi személy egy nemzetközi vallási szervezet, sem az, ha egy nemzeti vallási szervezet vagy egy helyi egyházközség.

• A Magyar Szocialista Párt szükségesnek tartja, hogy a jelenlegi, kirívó különbségek helyett azonos legyen a közfunkciót ellátó egyházi és az állami-önkormányzati, egyéb közösségi fenntartású intézmények, valamint a különböző vallási közösségek és az egyéb társadalmi szervezetek támogatása, amit államkincstári számlák kialakításával javaslunk megvalósítani. Pusztán az, hogy egy közfunkciót ellátó – egészségügyi, kulturális, oktatási – intézmény vagy létesítmény egyházi fenntartású, semmilyen előnnyel és hátránnyal nem járhat más, nem-egyházi intézményhez viszonyítva.⁴⁶ Az állami támogatás nem a fenntartót, hanem a tevékenységet segíti, az állami minőségbiztosítás elvei, jogszabályokban meghatározott szabványok és előírások szerint. Alapjogi szempontból nem igazolható az egyes vallási közösségek közötti különbségtétel a támogatások tekintetében sem. Ahogy az Európai Bíróság fogalmazott: egyetlen hívő nem érezheti magát másodrendű állampolgárnak csakis azért, mert nem tartozik valamelyik, az állam által privilegizált vallási közösséghez.⁴⁷ Alapjogilag megalapozatlannak tartjuk és megszüntetni javasoljuk a bevett egyházaknak járó adózási privilégiumokat. Azok a gazdasági tevékenységek, amelyek más szervezetnél gazdasági-vállalkozási tevékenységnek minősülnek, és

⁴⁵ Vö.: Lvt, 17. § (1)

⁴⁶ „az egyházaknak juttatott egyéb anyagi és pénzügyi támogatások, ameddig nem ellentétesek az Egyezményvel, nem lehetnek diszkriminatívak és eltúlzottak, így kifejezetten nem lehetnek aránytalanok az adott társadalomban hasonló tevékenységeket folytató egyéb szervezeteknek juttatott támogatásokhoz képest.” (MKME kontra Magyarország, 100. pont)

⁴⁷ Annak eldöntésekor, hogy mely vallási közösségeknek szervez ki közérdekű feladatokat, mint partnereinek, az állam nem különböztetheti meg a vallási közösségeket. (...) Az egyházként történő elismerés, a partnerség és a támogatások vonatkozásában az állam általi megkülönböztetés nem vezethet olyan helyzethez, amiben a vallási közösség tagjai vallási okokból másodrendű állampolgárnak érzik magukat az államnak az adott közösségre vonatkozó kevésbé kedvező hozzáállása miatt. (MKME kontra Magyarország, 109. pont)

ennek megfelelően adókötelesek, a bevett egyházak esetében se kapjanak mentességet.

- A Magyar Szocialista Párt azt javasolja, hogy az állami támogatások egy része közvetlenül az egyházközségekhez, a bázisszervezetekhez jusson el – hasonlóan a magánszemélyeknek is meg kell adni azt a lehetőséget, hogy személyi jövedelemadójuk egy részével ugyanígy rendelkezzenek. Jelenleg azoknál a vallási közösségeknél, amelyek intézményi hierarchiába szervezeten végzik munkájukat, az országos vezetők osztják a szervezet alsóbb szintjei felé a címzett támogatásokat. A támogatások elköltésének ez a rendszere gyakorlatilag ellenőrizhetetlen.

- A Magyar Szocialista Párt azt kezdeményezi, hogy a korszakváltás kormánya kérje fel a magyarországi vallási közösségeket, hogy maguk tegyenek javaslatot egy kötelező érvényű ellenőrző rendszer kialakítására. Ennek az ellenőrző rendszernek lehetővé kell tennie a bármely forrásból érkező bevételek felhasználásának nyomon követését és hatékony ellenőrzését. Bízunk abban, hogy e transzparencia kialakítása jelentős mértékben növeli majd az állampolgárok és adófizetők bizalmát a vallási közösségek iránt.